

30.5.2008

Dnro 1171/2/06

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

PANSSARIPRIKAATIN KASARMIRAKENNUSTEN KUNTO

ASIA

Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläisen Panssariprikaatissa 23.9.2004 suorittaman tarkastuksen yhteydessä lukuisat varusmiehet kertoivat hänelle epäilemistään homeongelmista varuskunnan kasarmirakennuksissa.

Eryteisesti Hämeen Panssaripataljoonan Panssaripioneerikomppanian rakennuksen (nro 110) ilmanlaadun kerrottiin olevan e rittäin heikko. Vaatteet sekä vuodevaatteet eivät ilman kosteudesta johtuen kuivuneet komppanian tiloissa ja alkoivat haista ummehtuneelle. Varusmiesten tekemässä kokeessa pyyhe ei kuivunut rakennuksen kuivaushuoneessa 24 tunnin aikana. Homeongelmasta kävi kertomassa apulaisoikeusasiamiehelle yhteensä 15 komppaniassa palvelevaa varusmiestä.

Myös Jääkärykistöröykmentin Tulenjohto- ja Viestipatterissa sekä Panssariviestipataljoonan 4. erillisessä autokomppaniassa palvelustaan suorittavat varusmiehet kertoivat kasarmirakennustensa huonosta ilmanlaadusta.

Apulaisoikeusasiamies Jääskeläinen sekä allekirjoittanut esittelijä kävivät henkilökohtaisesti tutustumassa kasarmirakennukseen nro 110. Maallikonkin arvion mukaan ilmanlaatu oli ummehtunutta. Apulaisoikeusasiamies katsoi havaintojensa johdosta aiheelliseksi pyytää 1.11.2004 Hämeen työsuojelupiiriä toimittamaan tarkastuksen erityisesti rakennuksessa nro 110 sen arvioimiseksi, aiheuttaako ilmanlaatu välitöntä terveysvaaraa rakennuksessa palveleville varusmiehille.

SELVITYSTEN SISÄLTÖÄ

Hämeen työsuojelupiiristä 17.11.2004 saadun tiedon mukaan työsuojelupiiri oli suorittanut 16.11.2004 työsuojelutarkastuksen Panssariprikaatissa. Työsuojelutarkastusta koskevan pöytäkirjan (04/16865) mukaan työsuojelupiiri edellytti havaintojensa perusteella, että rakennuksen 110 majoitus-tiloissa tuli viipymättä suorittaa sisäilmatutkimus ja tutkimustulosten valmistuttua Panssariprikaatissa tuli laatia suunnitelma tilojen käytöstä korjausvaiheen aikana ja rakennuksen kuivaushuoneet tuli järjestää siihen kuntoon, että varusteiden kuivaaminen siellä on mahdollista. Pöytäkirjassa todettiin, että muissa varusmiesten taholta arvostelluissa rakennuksissa (109 ja 146) oli tehty esitys niiden peruskorjauksesta.

Hämeen työsuojelupiiristä toimitettiin edelleen Panssariprikaatin rakennusta 110 koskeva 14.3.2005 laadittu kuntotutkimusraportti. Tutkimusraportissa todettiin mm., että varusmiesten käyttämissä majoitustuvissa on ollut koneellinen ilmantulo, mutta tuloilmakone oli ollut rikki noin 1,5 vuoden ajan. Tutkimushetkellä (18.2.–4.3.2005) tuvissa ei ollut minkäänlaista ilmanvaihtoa ja raitista ilmaa niihin tuli ainoastaan silloin kun ikkunoita pidettiin auki.

Kuntotutkimusraportissa todettiin edelleen, että tutkimusten aikana alkoi rakennuksen majoitustilojen pesutilojen perusteellinen korjaus, jossa uusitaan myös ilmanvaihtoa. Kuitenkaan tupien ilmanvaihtoa ei ollut nyt tarkoitus korjata, vaikka ne eivät raportin mukaan täyttäneet viranomaisten määräyksiä.

Apulaisoikeusasiamies Jääskeläinen piti työsuojelupiirin osalta sen toimenpiteitä asian selvittämiseksi riittävinä. Ottaen huomioon laaditussa kuntotarkastusraportissa lausutun sekä eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 5 §:stä ilmenevän oikeusasiamiehen tehtävän valvoa varusmiesten kohtelua, apulaisoikeusasiamies pyysi Pääesikuntaa ilmoittamaan, oliko Panssariprikaatin rakennus 110 saatettu vastaamaan viranomaisten antamia terveydellisiä määräyksiä (dnro 2914/2/04).

Pääesikunnan 6.3.2006 antamassa ilmoituksessa todettiin mm., että sen jälkeen kun kuntotutkimusraportti oli tullut Panssariprikaatin tietoon, majoitustilojen käyttäjät oli ohjeistettu tuulettamaan rakennuksen majoitustilat sekä illalla että aamulla. Mikrobimittauksia ei ollut vielä tehty rakennuksessa 110, jonka peruskorjaus on tarkoitus toteuttaa vuonna 2009.

Panssariprikaatin Esikunnan 24.1.2006 antamassa selvityksessä todettiin, että Panssariprikaati on pyytänyt alustavan tarjouksen mittauksien suorittamisesta ulkopuoliselta yritykseltä. Mittaukset oli tarkoitus suorittaa vuoden 2006 helmi-maaliskuussa, mikäli rahoitus voitiin järjestää. Panssariprikaati oli esittänyt kasarmirakennuksen 110 peruskorjausta Senaatti-Kiinteistöille ja Läntisen Maanpuolustusalueen Esikunnalle. Lausunnossa todettiin edelleen, että rakennuksessa suoritetun käyttötarkoituserämuutosten seurauksena osa rakennuksesta muutettiin terveysaseman käyttöön, jonka henkilökunta valittiin samoja asioita sisäilman laadusta kuin rakennukseen majoitetut varusmiehet ja kouluttava henkilöstö.

Ottaen huomioon saaduista selvityksistä kuluneen ajan sekä sen, että kyseessä olevissa rakennuksissa ilmeisimmin edelleen majoitettiin varusmiehiä, katsoin edelleen eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 5 §:ään viitaten omana aloitteena (dnro 1171/2/06) aiheelliseksi seurata Panssariprikaatin varusmiesten majoituksessa käytettävien rakennusten kuntoa erityisesti varusmiesten palvelusturvallisuuden toteutumisen näkökulmasta. Tästä syystä pyysin 4.4.2008 päivämälläni kirjeellä Panssariprikaatin komentajalta selvitystä siitä, mikä oli Panssariprikaatin kasarmirakennusten tämänhetkinen tilanne niiden kunnan osalta ja missä aikataulussa mahdolliset korjaustoimenpiteet oli määrä suorittaa.

Panssariprikaati antoi 5.5.2008 päivätyn selvityksensä, josta ilmeni erityisesti arvostelun kohteena olleiden rakennusten 110, 109 ja 146 osalta seuraavaa:

Rakennus 110

Rakennus paloi osittain kesällä 2007 ja tulipalon sammuttamisen yhteydessä rakennukseen tuli runsaasti vesivahinkoja. Rakennuksen korjaustyöt ovat pysyneet aikataulussa ja rakennus luovutetaan kokonaisuudessaan takaisin käyttäjälle kesäkuun 2008 loppuun mennessä. Rakennuksen kunto tulee olemaan korjaustöiden valmistuttua hyvä ja rakennuksen majoitus- ja opiskelutilojen sekä terveysaseman tilojen ilmanvaihtojärjestelmät tulevat täyttämään nykyisten määräysten mukaiset vaatimukset. Majoitustilojen saniteettitilojen osalta ilmanvaihto on saatettu määräysten mukaiselle tasolle jo vuonna 2006. Esille tulleet epäkohdat tulevat korjaantumaan korjaustöiden valmistuttua.

Rakennus 109

Rakennuksessa on tehty kosteuskartoitus ja sisäilmaston kuntotutkimus keväällä 2005. Kyseisen tutkimuksen raportin jatkotoimenpide-ehdotuksissa todetaan ilmanvaihdon parantamisen osalta olevan kaksi vaihtoehtoa: koko ilmanvaihtojärjestelmän uusiminen tai nykyisellä järjestelmällä jatkaminen tietyin korjaustoimenpitein.

Koko ilmanvaihtojärjestelmän uusimista ei ole mahdollista tehdä vuosikorjaustyönä eikä pieninvestointina. Koko ilmanvaihtojärjestelmän uusiminen on mahdollista ainoastaan omistajalähtöisenä työnä. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen antaman hinta-arvion mukaan koko ilmanvaihtojärjestelmän uusiminen maksaisi noin 500 000 euroa.

Rakennuksen nykyiseen ilmanvaihtojärjestelmään (sisäilman laadun parantamiseksi) on tehty seuraavia korjaavia toimenpiteitä:

- kuivaushuoneiden lisäkuivauskoneiden asentaminen vuonna 2006,
- ilmanvaihtokanavien puhdistus vuonna 2006 ja
- tuloilmaventtiilien uusiminen vuonna 2007.

Panssariprikaati on esittänyt rakennusta 109 peruskorjattavaksi kolmella asiakirjalla (6.6.2006, 31.8.2006 ja 18.7.2007). Esitykset on lähetetty Läntisen Maanpuolustusalueen Esikuntaan ja Senaatti-Kiinteistöille. Kaikissa esityksissä peruskorjauksen perusteena on rakennuksen huono ilmanvaihto, silmännähtävä mikrobikasvusto ja edellä mainittu kosteuskartoitus ja sisäilmaston kuntotutkimus.

Panssariprikaatin mielestä rakennus 109 tarvitsee peruskorjauksen ja prikaati tulee edelleen tänä vuonna esittämään rakennusta peruskorjattavaksi vuonna 2009.

Rakennus 146

Rakennuksessa on tehty kuntotutkimus talvella 2008. Kyseisen tutkimuksen jatkotoimenpide-ehdotuksissa todetaan ilmanvaihdon osalta, että todennäköisesti ilmanvaihtojärjestelmän huollolla ja tehon lisäyksellä ei päästä riittävään tulokseen, koska laitteiston ja kanavaiston kapasiteetti ei taida riittää. Vaihtoehto tulisi kuitenkin selvittää, koska toisena vaihtoehtona on uuden ilmanvaihtojärjestelmän rakentaminen.

Rakennuksen nykyiseen ilmanvaihtojärjestelmään (sisäilman laadun parantamiseksi) on tehty ja tul- laan tekemään seuraavia korjaavia toimenpiteitä:

- ilmanvaihtokanavien puhdistus vuonna 2007,
- kaikkien ikkunoiden kiinnitykset tarkastetaan ja tiivisteet uusitaan vuonna 2009 ja
- ilmanvaihto säädetään ja lisätään äänenvaimentimia vuonna 2009.

Koko ilmanvaihtojärjestelmän uusimista ei ole mahdollista tehdä vuosikorjaustyönä eikä pieninvestointina. Koko ilmanvaihtojärjestelmän uusiminen on mahdollista ainoastaan omistajalähtöisenä työnä. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen antaman hinta-arvion mukaan koko ilmanvaihtojärjestelmän uusiminen maksaisi noin 800 000 euroa.

Panssariprikaati on esittänyt rakennusta 146 peruskorjattavaksi kolmella asiakirjalla (6.6.2006, 31.8.2006 ja 18.7.2007). Esitykset on lähetetty Läntisen Maanpuolustusalueen Esikuntaan ja Senaatti-Kiinteistöille. Kaikissa esityksissä peruskorjauksen perusteena ovat varusmiesten ja palkatunhenkilöstön pitkään jatkuneet valitukset kasarmin sisäilman huonosta laadusta ja esitetyt epäilyt kosteus-

vaurioiden aiheuttamista oireista. Viimeisessä esityksessä mainitaan lisäksi, että asia on työterveyshuollon lausuntojen mukaan tutkittu ja oireiden epäillään johtuvan sisäilman laadusta.

Panssariprikaatin mielestä rakennus 146 tarvitsee peruskorjauksen ja prikaati tulee edelleen tänä vuonna esittämään rakennusta peruskorjattavaksi vuona 2010.

ARVIOINTIA

Selvitysten perusteella erityisen arvostelun kohteena olleen rakennuksen 110 osalta tilanne on korjaantumassa rakennusta kohdanneen tulipalon myötä tapahtuvan peruskorjauksen johdosta. Asia ei näin ollen anna tältä osin minulle aihetta enempään.

Sen sijaan Panssariprikaatista saadun selvityksen perusteella rakennuksissa 109 ja 146 on todettu kosteuden aiheuttamia vaurioita; rakennuksen 109 osalta on rakennuksessa todettu olevan silmin nähtävää mikrobikasvustoa sekä rakennuksen 146 osalta on kerrottu varusmiesten ja palkatun henkilöstön tekemistä valituksista kasarmien sisäilman huonosta laadusta ja esitetty epäilyksiä kosteusvaurioiden aiheuttamista oireista, joiden osalta työterveyshuolto on katsonut olevan yhteyttä huonoon sisäilmaan.

Perustuslain 18 §:n mukaan julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta. Säännöksen esitöiden mukaan säännöksellä on merkitystä ennen kaikkea työsuojelussa ja siihen liittyvässä toiminnassa. Julkisen vallan on huolehdittava työolojen turvallisuudesta ja terveellisyydestä (HE 309/1993).

Työturvallisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Työturvallisuuslain 10 §:n 1 momentin mukaan työnantajan on työn ja toiminnan luonne huomioon ottaen riittävän järjestelmällisesti selvitettävä ja tunnistettava työstä, työtilasta, muusta työympäristöstä ja työolosuhteista aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät sekä, milloin niitä ei voida poistaa, arvioitava niiden merkitys työntekijöiden turvallisuudelle ja terveydelle.

Myös asevelvollisiin ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittaviin henkilöihin (jäljempänä varusmiehet) sovelletaan työturvallisuuslakia lukuun ottamatta palvelusohjelmaan merkittyä tai muun erikseen määrätyn koulutussuunnitelman mukaista sotilaallista harjoitusta ja koulutusta sekä siihen välittömästi liittyvää työtä, jonka pääasiallinen tarkoitus on sotilaallisessa toiminnassa tarvittavien erityisten valmiuksien harjoittaminen (työturvallisuuslain 4 ja 6 §:t).

Terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain 3 §:n perusteella puolustusvoimilla on lain mukaan vastuu varusmiesten terveydestä palveluksen aikana. Asevelvollisuuslain mukaista kansalaisuusvelvollisuuttaan suorittavia varusmiehiä ei näkemykseni mukaan näin ollen saa majoittaa ainakaan sellaisiin rakennuksiin, jotka aiheuttavat varusmiehille merkittävän terveysriskin. Todettakoon tässä yhteydessä kuitenkin, että asiassa ei ole selvitetty, kuinka merkittävän terveysriskin varusmiesten majoittaminen kyseisiin kasarmirakennuksiin heille tosiasiallisesti muodostaa. Tämän seikan välitön selvittäminen kuuluukin mielestäni puolustusvoimien tehtäväksi. Joka tapauksessa saatujen tietojen perusteella lienee selvää, että majoituksesta aiheutuu varusmiehille (sekä muille rakennuksessa vakituisesti oleskeleville) ainakin jonkin asteisia tilapäisiä terveyshaittoja ja -oireita, jotka luonnollisesti saattavat vaihdella yksilökohtaisesti. Kosteusvaurioiden ja rakennuksessa työskentelevien sairastavuuden välillä todettava syy-yhteys on kuitenkin selvitettävissä vain lääketieteellisin tutkimuksin.

Selvitysten perusteella Panssariprikaatissa on ryhdytty toimenpiteisiin havaittujen kosteusvaurioiden korjaamiseksi ja niistä aiheutuneiden riskien pienentämiseksi. Panssariprikaatilla on suunnitelmallinen tuleville vuosille sijoittuva korjaussuunnitelma koskien kyseisiä rakennuksia. Ennen korjaustöiden lopullista valmistumista ehtivät kuitenkin usean saapumiserän varusmiehet suorittaa palvelunsa ilmeisiä terveyshaittoja aiheuttavissa kasarmirakennuksissa.

Selvityksen perusteella ilmenneen varusmiesten palvelusturvallisuutta koskevan ongelman viivytystön ratkaisematta jääminen johtuu viime kädessä kasarmirakennusten peruskorjaustoimenpiteisiin varattujen määrärahojen riittämättömyydestä. Sinänsä selvityksessä esitetyt kokonaiskustannusarviot kyseisten kasarmirakennusten korjauksista ovat varsin merkittävät. Totean kuitenkin tältä osin yleisemmälläkin tasolla, että laillisuusvalvonnassa ei ole hyväksytty lainvastaisen tilan oikeutukseksi sitä, että viranomaisilla ei ole varaa saattaa olosuhteita lainmukaisiksi. Viranomaiset ovat velvollisia etsimään ratkaisun ongelmiin, jotka ovat johtaneet tilanteen muodostumiseen lainvastaiseksi. Näkemykseni mukaan tässä yhteydessä myöskään kyseisten kasarmirakennusten omistussuhteilla ei ole merkitystä, sillä päätös rakennuksen käyttämisestä tarkoitukseensa – varusmiesten majoittamiseen - kuuluu edelleen puolustusvoimille. Saamani selvityksen perusteella päädyn siihen johtopäätökseen, että Panssariprikaatissa olisi tullut ryhtyä jo aiemmin toimenpiteisiin kasarmirakennusten kunnossa ilmenneiden ongelmien johdosta.

Totean myös, että varusmiesten majoituskasarmien kosteus- ja homeongelmat ovat nousseet suorittamieni tarkastusten yhteydessä jatkuvasti esille. Tulen tarkastusten yhteydessä erityisesti seuramaan tätä kysymystä niin Panssariprikaatin kuin muidenkin varuskuntien osalta.

Panssariprikaatissa havaittujen ongelmien osalta asia ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin kuin että lähetän jäljennöksen tästä ratkaisustani Panssariprikaatin komentajalle sekä Pääesikunnalle.